[2018] 12 ਐੱਸ.ਸੀ.ਆਰ. 781

ਬਿਲਾਲ ਹਜਰ @ ਅਬਦੁਲ ਹਮੀਦ

ਬਨਾਮ

ਰਾਜ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ

(2008 ਦੀ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰ. 1305)

ਅਕਤੂਬਰ 10, 2018

[ਅਭੈ ਮਨੋਹਰ ਸਪਰੇ ਅਤੇ ਇੰਦੂ ਮਲਹੋਤਰਾ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਪੀਨਲ ਕੋਡ, 1860 ਧਾਰਾ 120-ਬੀ- ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ - ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਨੌਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ (ਏ-1 ਤੋਂ ਏ-9) ਨੇ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ (ਏ-6) ਦੇ ਘਰ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚੀ ਸੀ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਧਾਰਾ 120-ਬੀ ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਏ-1 ਤੋਂ ਏ-9, ਧਾਰਾ 148 ਅਤੇ 302 ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਏ-1 ਤੋਂ ਏ-5 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 332 ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਏ-1 ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ, ਸਿਵਾਏ ਦੋਸ਼ੀ (ਏ-9) ਦੇ ਜਿਸਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 120-ਬੀ ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ (ਏ-2) ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਕੱਲੇ ਏ-6 ਨੇ ਧਾਰਾ 120-ਬੀ ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਸਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ - ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ: ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਦੋ ਜਾਂ ਦੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਹਰ ਵੇਰਵੇ ਦਾ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਰਚੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਜਿਹੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਗਰਮ ਭੂਮਿਕਾ/ਭੂਮਿਕਾ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ - ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਅਤੇ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ। ਤੁਰੰਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਘਰ ਦੂਜੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨਾਲ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਤੱਥ ਸਾਬਤ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ - ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹ ਪਿਲਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਘਰ ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣਗੇ ਅਤੇ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਪੰਜ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਇਸ ਲਈ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨੂੰ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। -

ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ:

1. ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨ ਲਈ, ਦੋ ਜਾਂ ਦੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੀ ਦਲੀਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੀ ਹਰ ਇੱਕ ਵਿਸਥਾਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਰਚੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਜਿਹੀ ਮੀਟਿੰਗ

ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਰਗਰਮ ਭੂਮਿਕਾ/ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਅਤੇ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ। ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਹਮੇਸ਼ਾ ਗੁਪਤਤਾ ਵਿੱਚ ਰਚੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜਨਤਾ ਲਈ ਤਾਂ ਦੂਰ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਇਸਦੀ ਹੋਂਦ ਅਤੇ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਲਈ ਇਹ ਰਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਕਾਰਾਂ ਦੇ ਆਚਰਣ, ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਤੱਕ ਅਜਿਹੀ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਗੂ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ। [ਪੈਰਾ 32-34] [788- ਜੀ-ਐੱਚ; 789-ਏ-ਬੀ]

2. ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਦਰੱਖਤ ਹੇਠ ਆਪਣਾ ਛੋਟਾ ਚਾਹ ਦਾ ਸਟਾਲ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਘਰ ਤੋਂ ਲਗਭਗ 70 ਫੁੱਟ ਦੂਰ ਸੀ ਅਤੇ ਚਾਹ ਦੇ ਸਟਾਲ ਤੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਸਬੰਧਤ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਦੇ ਚਾਹ ਦੇ ਸਟਾਲ ਵਿੱਚ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਮਜ਼ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਚਾਹ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 37] [789- ਐਫ-ਜੀ]

3. ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਕੁਦਰਤੀ, ਇਕਸਾਰ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਵੱਡੇ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ, ਤਾਂ ਜੋ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਾ ਹੋਣ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਲਈ, ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਧਾਰਾ 120-ਬੀ, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਸਹੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। [ਪੈਰਾ 40] [790- ਐਫ-ਜੀ]

4. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਟੈਸਟ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਧਾਰਾ 120-ਏ, ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਨਾਲ ਧਾਰਾ 120-ਬੀ, ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸਤਗਾਸਾ ਦੁਆਰਾ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵੀਂ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਕਤ ਨੀਂਹ ਸ਼ਹਿਰ ਭਰ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਪੋਸਟਰ ਚਿਪਕਾਉਣ ਦੀ ਇੱਕ ਘਟਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਮੀਟਿੰਗ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੀੜਤ-ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਉਸ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਗੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਸਬੰਧਤ ਸੀ। ਇਹ ਦੋ ਤੱਥ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਨੀਂਹ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸਤਗਾਸਾ ਦੁਆਰਾ ਢੁਕਵੇਂ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੂਜਾ, ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ 10 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਮਾਰਨ/ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਤੀਜਾ, ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹ ਪਰੋਸਦੇ ਸਮੇਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ

ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜੋ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣਗੇ/ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣਗੇ, ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪੰਜ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ/ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਨੂੰ ਕਤਲ ਵਜੋਂ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਮਾਰਨ/ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨੂੰ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 41-45] [790- ਜੀ-ਐੱਚ; 791-ਏ-ਈ]ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਏਆਈਆਰ 1952 ਐਸਸੀ 167: [1952] ਐਸਸੀਆਰ 839; ਮੇਜਰ ਈ.ਜੀ. ਬਾਰਸੇ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ਼ ਬੰਬੇ [1962] 2 ਐਸਸੀਆਰ 195-ਤੇ ਨਿਰਭਰ।

ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ਼ ਪੰਜਾਬ (2009) 6 ਐਸਸੀਸੀ 564: [2009] 7 ਐਸਸੀਆਰ 855 - ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕੇਸ ਲਾਅ ਰੈਫਰੈਂਸ

[1952] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 839 ਪੈਰਾ 24 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ

[1962] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 195 ਪੈਰਾ 31 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ

[2009] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 855 ਪੈਰਾ 34 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2008 ਦਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1305।

2003 ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1200 ਵਿੱਚ ਮਦਰਾਸ ਵਿਖੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਫ਼ ਜੁਡੀਕੇਚਰ ਦੇ 08.11.2006 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਕੇ. ਕੇ. ਮਨੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਟੀ. ਅਰਚਨਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਵਕੀਲ।

ਐਮ. ਯੋਗੇਸ਼ ਕੰਨਾ, ਐਸ. ਪਾਰਥ ਸਾਰਥੀ, ਰਾਜਾ ਰਾਜੇਸ਼ਵਰਨ ਐਸ., ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਵੱਲੋਂ ਵਕੀਲ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਭੈ ਮਨੋਹਰ ਸਪਰੇ, ਜੇ. 1 ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਅਪੀਲ 2003 ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1200 ਵਿੱਚ ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ 08.11.2006 ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

2. ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ, ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਵੇਰਵੇ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਦੱਸਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

3. ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

4. ਕੋਇੰਬਟੂਰ ਦੀ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ (ਫਾਸਟ ਟ੍ਰੈਕ ਨੰਬਰ 111) ਦੁਆਰਾ 2000 ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਟ੍ਰਾਇਲ ਨੰਬਰ 239 ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਨੌਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

5. ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ (ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ "ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.") ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀਆਂ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ:

(1) ਏ - 1 ਤੋਂ ਏ- 9 ਧਾਰਾ 120-ਬੀ, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.

(2) ਏ-1 ਤੋਂ ਏ- 5 ਧਾਰਾ 148, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.

(3) ਏ- 1 ਤੋਂ ਏ- 5 ਧਾਰਾ 302, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.

(4) ਏ- 1 ਧਾਰਾ 332, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.

6. 19 ਅਗਸਤ 1991 ਨੂੰ, ਕੋਇੰਬਟੂਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਸੜਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ 'ਤੇ ਕੁਝ ਪੋਸਟਰ ਚਿਪਕਾਏ ਹੋਏ ਮਿਲੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੋਸਟਰਾਂ ਵਿੱਚ ਧਮਕੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਇੱਕ ਖਾਸ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੱਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੱਤ ਨਾਮੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ, "ਸਿਵਾ ਕੁਮਾਰ @ ਸਿਵਾ" ਸੀ।

7. ਸਿਵਾ ਨੂੰ ਪੋਸਟਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਣ 'ਤੇ, 30.08.1991 ਨੂੰ ਹੋਈ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਾਸ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਗੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਝਿੜਕਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਸ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਪੋਸਟਰ ਚਿਪਕਾਏ ਸਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਛੇ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।
8. 01.09.1991 ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 2.30 ਵਜੇ ਤੋਂ 3.30 ਵਜੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ, ਸਾਰੇ ਨੌਂ ਦੋਸ਼ੀ (ਏ-1 ਤੋਂ ਏ-9) ਅਪੀਲਕਰਤਾ (ਏ-6) ਦੇ ਘਰ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਵਾ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚੀ। ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, 05.09.1991 ਨੂੰ, ਸਵੇਰੇ 7.45 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਦੋਸ਼ੀ (ਏ-1 ਤੋਂ ਏ-5) ਇੱਕ ਭਗੌੜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਘਾਤਕ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਕੋਇੰਬਟੂਰ ਦੇ ਕੋਵਾਈ ਮਿੱਲ ਰੋਡ 'ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ (ਏ-1 ਅਤੇ ਏ-3) ਨੇ ਸ਼ਿਵਾ 'ਤੇ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਸੜਕ ਤੋਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੋਸ਼ੀ (ਏ-1) ਨੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਆਏ ਇੱਕ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਚਿਨਨਾਥੰਬੀ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) 'ਤੇ ਵੀ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਵਾਰ ਕੀਤਾ। ਜ਼ਖਮੀ ਸ਼ਿਵਾ ਨੂੰ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।
9. ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਨੌਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਨੌਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ। 29.07.2003 ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ, ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ:
"ਧਾਰਾ 120(ਬੀ)(1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਤੋਂ 9 ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਅਤੇ 10,00/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ 'ਤੇ 1 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਕੱਟਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਤੋਂ 4 ਲਈ, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਮਰ ਕੈਦ ਅਤੇ 25,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਜੁਰਮਾਨਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਤੋਂ 4 ਨੂੰ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 148 ਦੇ ਤਹਿਤ 1 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕੱਟਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 428 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਚੱਲਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਮਿਆਦ ਕੱਟੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 357 ਦੇ ਤਹਿਤ 1,90,000/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਕੁੱਲ ਜੁਰਮਾਨੇ ਵਿੱਚੋਂ 1,00,000/- ਰੁਪਏ ਸ਼ਿਵਾ ਦੇ ਵਾਰਸ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ।"

ਬਿਲਾਲ ਹਜਰ @ ਅਬਦੁਲ ਹਮੀਦ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ। ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ [ਅਭੈ ਮਨੋਹਰ ਸਪਰੇ, ਜੇ.]

10. ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਦੁਖੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਬੰਧਤ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ, ਕੁਝ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਬੰਧਤ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ੁੱਧਤਾ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹੋਏ।
11. ਇੱਕ ਸਾਂਝੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਸਿਵਾਏ ਦੋਸ਼ੀ (ਏ-9) ਦੇ ਜਿਸਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਧਾਰਾ 120ਬੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ (ਏ-2) ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।
12. ਦੋਸ਼ੀ (ਏ-6) ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਬੰਧਤ ਸਜ਼ਾ/ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਅੰਤਿਮ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਆਪਣੀ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤ ਰਹੇ ਹਨ।
13. ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ (ਏ-6) ਨੂੰ ਧਾਰਾ 120-ਬੀ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਿਰਫ਼ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਸਨ।
14. ਇੱਥੇ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਉਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਅਪੀਲਕਰਤਾ (ਏ-6) ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਉਸ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 120-ਬੀ, ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ (ਏ-6) 'ਤੇ ਧਾਰਾ 120-ਬੀ, ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।
15. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਕੇ.ਕੇ. ਮਨੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਐਮ. ਯੋਗੇਸ਼ ਕੰਨਾ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ।
16. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਕੇ.ਕੇ. ਮਨੀ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਹੁਕਮ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ੁੱਧਤਾ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸਿਰਫ ਦੋ ਗਵਾਹਾਂ, ਅਰਥਾਤ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ-3 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ-4, ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ।
17. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਦੋ ਗਵਾਹ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੌਕਾ ਗਵਾਹ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਹੇਠਲੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ। ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

18. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸੰਗਤੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ।

19. ਇਹ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਲੀਲਾਂ ਹਨ ਜੋ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਅਪੀਲਕਰਤਾ (ਏ-6) ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ 05.09.1991 ਨੂੰ ਸ਼ਿਵਾ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ 01.09.1991 ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਰਚੀ ਗਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ।

20. ਇਹ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਇੱਕ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੇਸ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 05.09.1991 ਨੂੰ ਸ਼ਿਵਾ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਿੱਚ ਨਾ ਤਾਂ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਸਲ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਸੀ (ਏ-1 ਤੋਂ ਏ-5) ਜੋ 05.09.1991 ਨੂੰ ਸ਼ਿਵਾ ਦੇ ਕਤਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵਾ ਦੇ ਕਤਲ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

21. ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ (ਰਾਜ) ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਹੁਕਮ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ, ਜਿਸਨੇ, ਉਸਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਤਰਕ ਅਤੇ ਸਿੱਟੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਦੋ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਸਿੱਟੇ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਇਹ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਤਰਕ ਤਰਕ ਅਤੇ ਸਿੱਟਾ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਕਦਰ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਖਲ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

22. ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਕੇਸ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਘੋਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਾਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ (ਏ-6) ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ।

23. ਇਸ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਦੋ ਅਦਾਲਤਾਂ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 136 ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹੌਲੀ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਜੋ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਕਦਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਦੋ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਸਮਕਾਲੀ ਖੋਜ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਗੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਭੌਤਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਜਾਂ ਅਣਦੇਖਾ ਕਰਕੇ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

24. ਅਸੀਂ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਏ ਆਈ ਆਰ 1952 ਐਸ.ਸੀ. 167 ਪੰਨਾ 169) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ ਜਸਟਿਸ ਫਜ਼ਲ ਅਲੀ - ਇੱਕ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਦੇ ਢੁਕਵੇਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ "ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਮੁੜ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ ਇਸ

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਤੱਥ ਦੇ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਦਲੀਲ ਜੋ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਬਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦੀ।"

25. ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅਸੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇਹ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਦੀ ਘੋਖ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕੀ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਧਾਰਾ 120-ਬੀ, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਸਨ।

26. ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਧਾਰਾ 120-ਏ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 120-ਬੀ, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਉਚਿਤ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ (ਏ-6) 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

27. "ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼" ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 120-ਏ, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਦੋ ਜਾਂ ਵੱਧ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਮ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕੰਮ, ਜੋ ਕਿ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਹਿਮਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ "ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼" ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਹ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਵੀ ਸਮਝੌਤਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸਮਝੌਤੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਅਜਿਹੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਵਿਆਖਿਆ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਾਇਨੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ ਕਿ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਮ ਅਜਿਹੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦਾ ਅੰਤਮ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸਿਰਫ਼ ਇਤਫਾਕਿਕ ਹੈ।

28. ਧਾਰਾ 120-ਬੀ, ਆਈਪੀਸੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਮੌਤ, ਉਮਰ ਕੈਦ, ਜਾਂ ਦੋ ਸਾਲ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਇੱਕ ਧਿਰ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿਵੇਂ ਉਸਨੇ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਉਕਸਾਇਆ ਹੋਵੇ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਈ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਉਪਬੰਧ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

29. ਧਾਰਾ 120-ਬੀ, ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2), ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਉਪਰੋਕਤ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਇੱਕ ਧਿਰ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਕੈਦ ਜਾਂ ਜੁਰਮਾਨਾ ਜਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

30. ਧਾਰਾ 120-ਏ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 120-ਬੀ, ਆਈਪੀਸੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼" ਦਾ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਅਤੇ ਵੱਖਰਾ ਅਪਰਾਧ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਸਖ਼ਤੀ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੋ ਕਾਰਕ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣੇ

ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ: ਪਹਿਲਾ, ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ/ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤਾ ਜਾਂ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਕੰਮ ਜੋ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

31. "ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼" ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮੇਜਰ ਈ.ਜੀ. ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਢੁਕਵੇਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਾਰਸੇ ਬਨਾਮ ਬੰਬੇ ਰਾਜ (1962) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 195। ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਸੁੱਬਾ ਰਾਓ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਉਦੋਂ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸੀਜੇਆਈ ਬਣੇ) ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਿਲੱਖਣ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿੱਚ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ:

"31..... ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਸਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋੜਨ ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋਏ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਇੱਕ ਵੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਈ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

32. ਇਸ ਲਈ, ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚਣ ਲਈ, ਦੋ ਜਾਂ ਦੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨ ਦਾ ਮਿਲਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੀ ਦਲੀਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੀ ਹਰ ਇੱਕ ਵਿਸਥਾਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਰਚੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਜਿਹੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਰਗਰਮ ਭੂਮਿਕਾ/ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

33. ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਅਤੇ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ। ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਹਮੇਸ਼ਾ ਗੁਪਤਤਾ ਵਿੱਚ ਰਚੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜਨਤਾ ਲਈ ਤਾਂ ਦੂਰ।

34. ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਇਸਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਰਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਹਾਲਾਤੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਕਾਰਾਂ ਦਾ ਆਚਰਣ, ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਹੋਣ ਤੱਕ ਅਜਿਹੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੇ ਆਯੋਜਨ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਹਾਲਾਤੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਗੂ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ। (ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ [2009 (6) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 564] ਵੀ ਦੇਖੋ।

35. ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਜਿਸਦੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਹਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ (ਏ-6) ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਸੀ ਜੋ 01.09.1991 ਨੂੰ ਸ਼ਿਵਾ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ 05.09.1991 ਨੂੰ ਰਚੀ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀ ਧਾਰਾ 120-ਬੀ, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਹੈ ਅਤੇ, ਜੇਕਰ

ਬਿਲਾਲ ਹਜਰ @ ਅਬਦੁਲ ਹਮੀਦ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ। ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ [ਅਭੈ ਮਨੋਹਰ ਸਪਰੇ, ਜੇ.]

ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਇਸਤਗਾਸਾ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹਨ।

36. ਇਹ ਸਬੂਤ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਵਾ ਦੀ ਮੌਤ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਬਿੰਦੂ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਕੰਧਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੋਸਟਰ ਚਿਪਕਾਉਣ ਕਾਰਨ ਗਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। "ਸ਼ਿਵ" ਨੂੰ ਛੇ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੱਤ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਵਾ ਅਤੇ ਛੇ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖਾਸ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਖਾਤਮੇ ਲਈ ਇੱਕ ਨਰਮ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਾਰਕ, ਜਿਸਨੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ, ਉਹ ਸੀ 30.08.1991 ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕੁਝ ਵਰਕਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਯੋਜਿਤ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਗੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ/ਬਚਨ।

37. ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲੇਗਾ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਦਰੱਖਤ ਹੇਠ ਆਪਣਾ ਛੋਟਾ ਚਾਹ ਦਾ ਸਟਾਲ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਘਰ ਤੋਂ ਲਗਭਗ 70 ਫੁੱਟ ਦੂਰ ਸੀ ਅਤੇ ਚਾਹ ਦੇ ਸਟਾਲ ਤੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਘਰ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਦੇ ਚਾਹ ਦੇ ਸਟਾਲ ਵਿੱਚ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਮਜ਼ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਚਾਹ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

38. ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ 01.09.1991 ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 2.30 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ, ਉਸਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ (ਏ-6), ਬਾਸ਼ਾ (ਏ-8) ਅਤੇ ਸਬੇਅਰ (ਏ-9) ਨੂੰ ਕਾਰ (ਵੈਨ) ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰਦੇ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ, (ਏ-8-ਬਾਸ਼ਾ) ਚਾਹ ਦੇ ਸਟਾਲ 'ਤੇ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-3) ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਘਰ 10 ਕੱਪ ਚਾਹ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਫਿਰ ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਨੇ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਨੂੰ 10 ਕੱਪ ਚਾਹ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ, ਜੋ ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਘਰ ਲੈ ਆਇਆ ਅਤੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਰੋਸਿਆ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਖਾਲੀ ਚਾਹ ਦੇ ਕੱਪ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ (ਏ-6) ਨੂੰ ਉੱਥੇ ਮੌਜੂਦ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸੁਣਿਆ ਕਿ: "ਭਾਗ ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਸਾਨੂੰ 10 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਿਵ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ"। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਇਹ ਕਹਿਣ 'ਤੇ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ-ਬਾਸ਼ਾ (ਏ-8) ਜੋ ਚਾਹ ਦੇ ਸਟਾਲ 'ਤੇ ਚਾਹ ਮੰਗਵਾਉਣ ਆਇਆ ਸੀ, ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ"। ਇਸ 'ਤੇ ਏ-7 (ਸੁਬਹੀਅਰ) ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਬੈਠੇ ਏ-1 (ਜਾਹਿਰ ਹੁਸੈਨ) ਨੂੰ ਛੂਹਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ (ਏ-1) ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਸਮੇਂ, (ਏ-8 ਬਾਸ਼ਾ) ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਜੋ ਉੱਥੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਹ (ਪੀਡਬਲਯੂ-3) ਇੱਥੇ ਕਿਉਂ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਕਮਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਦੇ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਨਗੇ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼

ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾ ਰਹੇ ਹੋਣ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਿਵ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣਗੇ। ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਨੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚਾਹ ਦੀ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆਉਣ 'ਤੇ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਬੌਸ (ਪੀਡਬਲਯੂ-4) ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕੀ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਸੁਣਿਆ, ਦੱਸਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-4) ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਨੇ ਫਿਰ ਉਸਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਖਾਲੀ ਕੱਪ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਅਤੇ 10 ਕੱਪ ਚਾਹ ਲਈ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਪੈਸੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਫਿਰ ਦਸ ਤੋਂ ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਉੱਥੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ 8 ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਲਈ ਟਿਪ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਕਾਇਆ ਰਕਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਉਸਨੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲਗਭਗ 4/5 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੇ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਕਤਲ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲ ਮਿਲਣ ਗਿਆ।

39. (ਪੀਡਬਲਯੂ-3) ਦੀ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ, ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਭੌਤਿਕ ਘਟਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਉਸਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ।

40. ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਸਕੈਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਕੁਦਰਤੀ, ਇਕਸਾਰ ਪਾਈ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਵੱਡੇ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ, ਤਾਂ ਜੋ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਾ ਹੋਣ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਲਈ, ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 120-ਬੀ, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ।

41. ਸਾਡੀ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਟੈਸਟ ਕਿ ਧਾਰਾ 120-ਏ, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਧਾਰਾ 120-ਬੀ, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਸੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

42. ਪਹਿਲਾ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ 01.09.1991 ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵੀਂ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਕਤ ਨੀਂਹ 19.08.1991 ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਭਰ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਪੋਸਟਰ ਚਿਪਕਾਉਣ ਦੀ ਘਟਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜਾ, 30.08.1991 ਨੂੰ ਹੋਈ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਮੀਟਿੰਗ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਵਾ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਨੇ ਉਸ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਗੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਸਬੰਧਤ ਸੀ। ਇਹ ਦੋ ਤੱਥ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਨੀਂਹ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਢੁਕਵੇਂ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

43. ਦੂਜਾ, ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਘਰ 01.09.1991 ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ 10 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਿਵਾ ਨੂੰ ਮਾਰਨ/ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

44. ਤੀਜਾ, ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹ ਪਰੋਸਦੇ ਸਮੇਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜੋ ਇਹ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਿਵਾ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣਗੇ/ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣਗੇ, ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਸ਼ਿਵਾ ਨੂੰ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪੰਜ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ/ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਨੂੰ ਕਤਲ ਵਜੋਂ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

45. ਸਾਡੀ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਵਿੱਚ, ਸ਼ਿਵਾ ਨੂੰ ਮਾਰਨ/ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਇਸ ਲਈ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਹੋਈ। ਦਰਅਸਲ, ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਹੀ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਸ਼ਿਵਾ ਨੂੰ ਮਾਰਨ/ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਨੇ 01.09.1991 ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ 05.09.1991 ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ (ਏ-1 ਤੋਂ ਏ-5) ਰਾਹੀਂ ਇਸਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ (ਏ-1 ਅਤੇ ਏ-3) ਨੇ ਸ਼ਿਵਾ ਨੂੰ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਘਾਤਕ ਸੱਟ ਮਾਰੀ ਜਿਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ।

46. ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ 05.09.1991 ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਅਸਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਸਮੇਂ ਸ਼ਿਵ ਨੂੰ ਮਾਰਨ/ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ (ਏ-1 ਤੋਂ ਏ-5) ਦੇ ਨਾਲ ਮੌਜੂਦ ਰਹਿਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਸੇ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ (ਏ-1 ਤੋਂ ਏ-5) ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸਨੇ ਧਾਰਾ 120-ਬੀ, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਤਲ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਉਕਸਾਇਆ ਸੀ।

47. ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ (ਏ-6) ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਬਿਆਨਾਂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜੋ ਉਸਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਸਨ।

48. ਪਹਿਲਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ "ਉਹ ਇਕੱਲਾ" ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਦੇਖਣ ਲਈ ਹਸਪਤਾਲ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ "ਅਸੀਂ" ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਦੇਖਣ ਲਈ ਹਸਪਤਾਲ ਗਏ ਸੀ।

49. ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਹਸਪਤਾਲ ਦੀ ਫੇਰੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੀ ਦੋਵੇਂ ਇਕੱਠੇ ਗਏ ਸਨ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਤਰ ਨਾਲ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

50. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਦੂਜੀ ਉਦਾਹਰਣ ਜੋ ਦੱਸੀ ਗਈ ਸੀ ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਦੇਖਣ ਲਈ ਕਿਉਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਤੱਥ ਗੈਰ-ਕੁਦਰਤੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ।

51. ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਦੂਜੀ ਉਦਾਹਰਣ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ (ਏ-6) ਕੋਲ ਦੋ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਖੌਤੀ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ 'ਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਤੋਂ ਜਿਰ੍ਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਤੋਂ ਜਿਰ੍ਹਾ ਨਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 'ਤੇ ਦੂਜੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਰ੍ਹਾ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਰ੍ਹਾ ਦਾ ਆਪਣਾ ਅਧਿਕਾਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ; ਉਸਨੂੰ ਹੁਣ ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਲੱਭਣ ਅਤੇ ਕੁਝ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵੱਡੇ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਉਂਦੇ।

52. ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਦੂਜੀ ਘਟਨਾ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸਧਾਰਨ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਹੀ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਸਨ ਜੋ 01.09.1991 ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਘਰ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਸਨ ਜਿੱਥੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਨੇ ਸ਼ਿਵਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਸੁਣੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਉਣ 'ਤੇ, ਉਸਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਨੂੰ ਉਕਤ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਦੇ ਨਾਲ, ਜੇਕਰ ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਹਸਪਤਾਲ ਗਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਚਾਹ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਫੇਰੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਗੈਰ-ਕੁਦਰਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

53. ਫਿਰ ਵੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸੀ ਗਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਆਖਰੀ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-3 01.05.1991 ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਪੰਜ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਮੌਕਾ ਗਵਾਹ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ।

54. ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਨਾਲ 7/-ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ 'ਤੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦਿਹਾੜੀਦਾਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੰਮ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਨਾਲ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਆਖ਼ਰਕਾਰ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਸੰਗਠਨ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਲਕਿ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਰੁੱਖ ਹੇਠ ਚੱਲ ਰਹੇ ਚਾਹ ਦੇ ਸਟਾਲ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਨਾਲ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਦੇ ਇਸ ਨੌਕਰੀ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦੇ ਅਣਗਿਣਤ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਚਾਹ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਲਾਕੇ ਅਤੇ ਰਾਹਗੀਰਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣੂ ਸੀ।

55. ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਬੋਲਣ ਲਈ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਆਇਆ। ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਲਗਭਗ 17 ਸਾਲ ਦਾ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਮੁੰਡਾ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪਿਛੋਕੜ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਬਿਲਾਲ ਹਜਰ @ ਅਬਦੁਲ ਹਮੀਦ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ। ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ [ਅਭੈ ਮਨੋਹਰ ਸਪਰੇ, ਜੇ.]

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਵਿੱਚ ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 'ਤੇ ਇਹ ਸਭ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਪਰ ਉਸਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦਾ ਆਪਣਾ ਅਧਿਕਾਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ।

56. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ (ਏ-6) ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਸਰਗਰਮ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ 01.09.1991 ਨੂੰ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਵ ਨੂੰ ਮਾਰਨ/ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਦੋਸ਼ੀ (ਏ-1 ਤੋਂ ਏ-5) ਨੇ 05.09.1991 ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਨੂੰ ਚਾਕੂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਚਾਕੂ ਮਾਰ ਕੇ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰਕੇ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ/ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਸਦੀ ਹੱਤਿਆ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਲਈ, ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 120-ਬੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ।

57. ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦਾ ਮਾਮਲਾ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 120-ਬੀ (2) ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਘੱਟ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

58. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅੰਕਿਤ ਗਿਆਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਦਿਵਾਕਰ ਜੋਤੀ ਐਡਵੋਕੇਟ